

Содержание

- I. Введение.
  1. Определение.
  2. Разделение науки о охране леса и о лесозащите.
  3. Предмет и исполнительные составные части охраны и защиты леса.
  4. Сотрудничество с остальными отраслями наук.
- II. Понятия и термины, применяемые в охране и защите леса.
  1. Способ выводов.
  2. Повреждения.
    - а) Виды повреждений.
    - б) Степень повреждений.
    - в) Характеристика времени повреждений.
  3. Причиненный вред (ущерб).
    - а) Виды вреда.
    - б) Размеры вреда. (Способ оценки вреда; годичные потери массы вследствие уменьшения прироста; ущерб, причиняемый преждевременным отмиранием деревьев.)
  4. Вредный фактор.
    - а) Виды вредных факторов.
    - б) Свойства вредного фактора.
    - в) Надзор за вредными факторами.
  5. Пассивная и активная охрана и защита леса.
  6. Средства пассивной и активной охраны и защиты леса.
- III. Исполнение охраны и защиты леса.
  1. Задачи лесного производства.
  2. Леса охранного значения.
- IV. История развития охраны и защиты леса.
  1. История развития за рубежом и у нас.
  2. Выдающиеся работники у нас и наши главные произведения в области охраны и защиты леса.
- V. Обзор главнейших законов, распоряжений и объявлений, касающихся охраны и защиты леса в ЧССР.
- VI. Охрана леса от повреждений его человеком.
  1. Отношение человека к лесу.
  2. Человек как пользователь лесом.
    - а) Условия, при каких возникают повреждения.
    - б) Своевольный захват площади лесного фонда и занятие ее для других целей.

- в) Несоблюдение обязательного срока своевременного облесения.
  - г) Переруб (Способы переруба: переруб при главной рубке; злоупотребления при рубках лесов после катастрофических повреждений; снижение оборотов рубки; чрезмерное усиление рубок ухода; запрещенные способы рубок в охранных лесах; недопустимое перемещение рубок в насаждениях высокого качества).
  - д) Чрезмерное побочное пользование.
  - е) Односторонняя эксплуатация почвы при неправильной форме лесного хозяйства, или при неправильном способе его ведения.
3. Охрана леса от повреждений вследствие неправильного ведения хозяйства (при исполнении ниже приведенных лесохозяйственных, лесоохранных и лесозащитных мероприятий).
- а) Условия возникновения повреждений.
  - б) Лесоводство (уход за лесными насаждениями).
  - в) Лесоустройство.
  - г) Охрана и защита леса.
  - д) Рубка и трелевка леса.
  - е) Побочное пользование (корчевание пней; подсочка деревьев; обрезание ветвей; пользование травой).
4. Отношение человека к лесу как социалистической собственности; повреждения леса незональные и злоумышленные.
- а) Способы повреждений леса.
  - б) Присяжная лесная охрана (стража). Положение присяжной лесной охраны в лесном производстве; обязанности присяжной лесной охраны; назначение лесного служащего членом лесной присяжной охраны; компетенция лесной присяжной охраны; служебная ответственность, сообщение о проступках и нарушениях закона в лесных владениях.
  - в) Охрана границ площадей лесного фонда.
  - г) Нарушение правовых норм в связи с повреждениями леса. (Виды проступков; компетенция народных комитетов; проступки в лесном хозяйстве).
  - д) Охрана от повреждений при исполнении сервитутов.
5. Развлечение и отдых в лесу.
- а) Отношение развлекательных забав и потех к лесному хозяйству.
  - б) Хождение в лесу по запрещенным (необщественным) дорогам.
  - в) Езда в лесу по запрещенным (необщественным) дорогам.
  - г) Дачные домики в лесу.
  - д) Умышленные и неумышленные повреждения, причиняемые посетителями леса. (Виды повреждений; посетители леса; видовой состав насаждений; способ хозяйства; величина лесной площади; доступность лесных плодов; случайные спортивные упражнения и соревнования.)
  - е) Средства для отстранения или ослабления повреждений, возникающих при играх и увеселительных развлечениях и потехах в лесу.

VII. Сельское хозяйство и леса.

1. Основные соотношения между сельским и лесным хозяйством.
2. Пастыба скота в лесу.
  - а) При каких условиях допускается пастыба скота в лесу.
  - б) Вредные влияния пастыбы скота в лесу. (Прямые повреждения, косвенные повреждения.)
  - в) Факторы, влияющие на степень повреждения пастыбой в лесу. (Вид и количество пасущегося скота; способ и интенсивность сельского хозяйства; деятельность пастухов; влияние места произрастания; вид и возраст древесных пород; способ ведения лесного хозяйства.)
  - г) Возможное полезное влияние пастыбы.
  - д) Проблема пастыбы скота в лесу у нас и за рубежом.

3. Повреждения прорастающих семян и сеянцев.
  - а) Способ повреждения.
  - б) Надзор за вредителями и пассивные и активные меры защиты от них.
4. Скусывание и отщипывание почек.
  - а) Способ повреждения.
  - б) Надзор за появлением вредителей и защита от них.
5. Повреждение побегов (потрава).
  - а) Тип повреждения.
  - б) Размеры повреждений. (Выражение повреждений; зависимость размера повреждения от внешних факторов. Угроза для древесных пород; угроза для целых насаждений.)
  - в) Надзор за повреждениями и вредителями. (Надзор за повреждениями. Надзор за численностью позвоночных.)
  - г) Предотвращение потравы дичью. (Лесоводственные мероприятия; Мероприятия охотничьего хозяйства.)
  - д) Пассивные защитные мероприятия.
  - е) Меры активной защиты.
6. Повреждения коры, дуба и заболони млекопитающими и птицами.
  - а) Типы повреждений.
  - б) Обгрызание коры со стволов. (Характеристика повреждений; размер повреждений; надзор за повреждениями; пассивные и активные меры защиты; предотвращение повреждений; санитарные рубки и решение дальнейшей судьбы поврежденных насаждений.)
  - в) Добывание растительных соков из деревьев. (Объедание коры медведем и лазящими грызунами.)
  - г) Обдиранье коры на деревьях. (Сдиранье коры телом; сдиранье коры рогами при их сбрасывании.)
  - д) Выдалбливание дупел для гнезд. (Характеристика повреждений и их виновник; надзор за повреждениями и меры защиты от них.)
7. Поедание плодов и семян лесных древесных пород.
  - а) Типы повреждений.
  - б) Наблюдаемые случаи повреждения в лесу и наносимый ущерб. (Вид древесной породы; способ лесного хозяйства; выражение размеров наносимого ущерба.)
  - в) Птицы и млекопитающие, поедающие семена. (Виды животных, поедающие семена на деревьях; виды, поедающие семена на земле.)
  - г) Надзор за вредителями; меры пассивной и активной защиты от них.)
8. Остальные случаи повреждений древесных пород позвоночными.
  - а) Выгребание и вытягивание сеянцев из земли.
  - б) Сгребание и рытье в почве.
  - в) Меры пассивной и активной защиты.

XX. Защита леса от сорняков.

1. Общая характеристика и значение сорняков.
  - а) Характеристика вредного действия сорняков.
  - б) Непосредственные повреждения древесных пород. (Влияние на прорастающие семена и на сеянцы. Влияние на саженцы и самосев.)
  - в) Повреждение среды (биотопа).
  - г) Побочные повреждения. (Сорняк как главный и промежуточный хозяин болезней и вредных насекомых, влияние на условия, способствующие возникновению повреждений некоторыми абиотическими, или биотическими факторами.)
3. Размеры повреждений.
  - а) Тип сорняков.

Inhalt

- I. Einleitung.
  1. Definition.
  2. Einteilung der Forstschutzkunde.
  3. Gegenstand und Ausführungsorgan des Forstschutzes.
  4. Zusammenarbeit mit anderen Wissenschaftsgebieten.
- II. Forstschutzliche Begriffe und Benennungen.
  1. Ableitungsart.
  2. Beschädigung.
    - a) Beschädigungsarten.
    - b) Umfang der Beschädigung.
    - c) Zeitcharakteristik der Beschädigung.
    - d) Örtliche Charakteristik der Beschädigung.
  3. Schäden.
    - a) Art der Schäden.
    - b) Grösse der Schäden (Bewertungsart, Ertragseinschränkung des Waldes, vorzeitiges Baumsterben).
  4. Schadensfaktor.
    - a) Arten der Schadensfaktoren.
    - b) Eigenschaften des Schadensfaktors.
    - c) Kontrolle der Schadensfaktoren.
  5. Schutz und Abwehr im Forstwesen.
  6. Abwehr- und Schutzmittel.
- III. Durchführung des Forstschutzes.
  1. Aufgaben des Forstbetriebes.
  2. Schutzwälder.
- IV. Geschichtliche Entwicklung des Forstschutzes.
  1. Weltgeschichte und Geschichte des Forstschutzes bei uns.
  2. Namhafte Fachmänner und Hauptwerke über den Forstschutz in der ČSSR.
- V. Übersicht der wichtigsten Gesetze, Verordnungen und Kundmachungen betreffend den Forstschutz in der ČSSR.
- VI. Schutz der Wälder vor dem Menschen.
  1. Beziehung des Menschen zum Wald.
  2. Der Mensch als Nutzniesser des Waldes.
    - a) Bedingungen für die Entstehung der Beschädigung.
    - b) Eigenwillige Entwaldung, Umwandlung des Waldbodens für anderweitige Zwecke.
    - c) Unterlassung rechtzeitiger Aufforstung.
    - d) Übermässige Holznutzung (Mehrnutzungsarten, übermässige Höhe der Abtriebsnutzung, Missbrauch der Kalamitätsnutzung, Herabsetzung der

Umtriebszeit, übermässige Steigerung der Vornutzungen, unerlaubte Holznutzungsarten in Schutzwäldern, Verschiebung der Holznutzungen in wertvolle Bestände).

- e) Übermässige Nebennutzung.
  - f) Einseitige Bodenausnutzung bei unrichtiger Betriebsform oder bei unrichtigem Wirtschaftssystem.
  - g) Unterlassung der Pflege, die dem Waldeigentümer durch Forstgesetze und Verordnungen auferlegt ist.
3. Schutz vor Beschädigungen, die durch unrichtige Betriebsführung der Waldwirtschaft entstehen.
- a) Bedingungen für die Entstehung der Beschädigung.
  - b) Waldbau.
  - c) Forstbetriebseinrichtung.
  - d) Forstschutz.
  - e) Holznutzung und Holzrückung.
  - f) Nebennutzung (Stockrodung, Harznutzung, Astnutzung, Grasnutzung).
4. Verhältnis der Menschen zum Wald als sozialistisches Eigentum. Waldschäden aus Unkenntnis und mutwillige Beschädigungen.
- a) Art der Beschädigung.
  - b) Beeidete Waldschutzwache (Stellung der beeideten Wache im Forstbetrieb, Pflichten der beeideten Waldschutzwache, Bestellung des Forstangestellten als beeidete Waldschutzwache, Machtbereich der beeideten Wache, Verantwortlichkeit bei Dienstausübung, Meldung der am Waldeigentum verübten Straftaten).
  - c) Grenzschutz des Waldfonds.
  - d) Vergehen gegen Rechtsnormen im Zusammenhang mit Waldbeschädigung (Arten des Vergehens, Wirkungskreis der Nationalausschüsse, Übertretungen in der Forstwirtschaft).
  - e) Schutz gegen Beschädigungen, die bei der Ausübung von Servituten entstehen.
5. Erholung und Wald.
- a) Beziehungen der Rekreation zur Waldwirtschaft.
  - b) Betreten des Waldes ausserhalb der öffentlichen Wege.
  - c) Fahren im Walde ausserhalb der öffentlichen Wege.
  - d) Wochenendhäuser und die Wälder.
  - e) Durch Waldbesucher mutwillige und ohne Absicht verübte Beschädigungen (Art der Beschädigung, Waldbesucher, Bestandesformen, Betriebsart, Waldgrösse, gelegentliche Sporte).
  - f) Mittel zur Minderung der durch Rekreation im Walde entstandenen Beschädigungen.

VII. Landwirtschaft und Wälder.

- 1. Beziehungen zwischen der Land- und Forstwirtschaft.
- 2. Waldweide.
  - a) Bedingungen für die Möglichkeiten einer Waldweide.
  - b) Schädliche Einflüsse der Weide (direkte Beschädigungen, indirekte Beschädigungen).
  - c) Faktoren, die das Ausmass der Beschädigung durch die Waldweide beeinflussen (Art und Anzahl des Weideviehs, Art und Intensität der Landwirtschaft, Tätigkeit des Hirten, Standortseinflüsse, Baumart und deren Alter, Wirtschaftssystem).
  - d) Nützlicher Einfluss der Weide.
  - e) Weideproblem in der CSSR und in der Welt.
  - f) Schutz- und Abwehrmassnahmen (Erhöhung der Intensität in der Landwirtschaft, gesetzliche Massnahmen, Massnahmen in der Forstwirtschaft).

3. Durch Waldstreunutzung entstandene Beschädigungen.
  - a) Bedingungen für die Streunutzung in Beständen.
  - b) Veränderungen des physikalischen Bodenzustandes nach der Streunutzung (Verschlechterung der mikroklimatischen Bedingungen, Verschlechterung der Bodengüte, Verschlechterung der Wasserkapazität).
  - c) Veränderungen im Zustand und Kreislauf der Bodennährstoffe (Humusverarmung, Nährstoffverarmung, Erhöhung des Anteiles an dreiwertigem Eisen, Änderung der Boden-Azidität).
  - d) Änderungen des Wachstumsganges.
  - e) Faktoren, die den Umfang der Beschädigung beeinflussen (geologische Verhältnisse, klimatische Verhältnisse und Exposition, Baumart, Wirtschaftssysteme, Intensität der Streunutzung).
  - f) Abwehr- und Schutzmittel (Sicherstellung der erforderlichen Quellen in der Landwirtschaft, einschränkende Rechtsmassnahmen, Massnahmen der Forstwirtschaft).

VIII. Industrie und Wald.

1. Beziehungen zwischen Industrie und Wald.
2. Ungeeignete Anlage von Industrieobjekten in der Waldlandschaft.
3. Rohstoffentnahme im Walde.
4. Feste Abfälle aus Industriebetrieben im Walde.
5. Abwässer und Schlamm.
6. Rauch und Abgase.
  - a) Einfluss auf das Pflanzenreich.
  - b) Einfluss auf den Boden.
  - c) Merkmale chronischer Beschädigung der Baumarten.
  - d) Folgen der Hölzerbeschädigung durch Abgase.
  - e) Indirekte Beschädigungen.
  - f) Faktoren, die den Beschädigungsgrad der Hölzer beeinflussen (schädliche Gasarten, Entfernung der Schadensquelle von den Beständen, Konzentrierung des schädlichen Gases in der Atmosphäre, Geländegestaltung, Klimaverhältnisse, Baumart, Wirtschaftssystem und Bestandesformen).
  - g) Ermittlung des Intensitätsgrades bei der Hölzerbeschädigung.
  - h) Beurteilung des Gesundheitszustandes der durch Abgase beschädigten Bäume und Bestände.
  - i) Abwehr- und Schutzmassnahmen (technische Massnahmen, Massnahmen in der Forstwirtschaft, Rechtsmassnahmen).
7. Flugstaubniederschlag.

IX. Kommunikation und Wald.

1. Strassenbau und -verkehr.
2. Elektrische Leitungen.
  - a) Übertragung der elektrischen Energie in der Landschaft.
  - b) Sicherstellung gegen Störungen der elektrischen Leitung im Walde.
  - c) Faktoren, die den Umfang der schädlichen Wirkung von elektrischen Leitungen im Walde beeinflussen (Höhe der Stromspannung, Tragkonstruktionstypen, Geländegestaltung, Höhe der in Betracht kommenden Bestände, Dichte des Elektroleitungsnetzes).
  - d) Verluste und Schäden, die der Forstwirtschaft bei der Übertragung elektrischer Energie entstehen (Entzug des Waldbodens einer ordentlichen Waldproduktion, vorzeitiger Abtrieb der Bestände, Bodendegradation auf Durchhieben, Beschädigungen durch Klimafaktoren an den Bestandsrändern längs der Durchhiebe, Aufstümpfsschäden, Waldbrandgefahr, Erschwerung einiger Arbeitsabschnitte der Forstwirtschaft).
  - e) Abwehr- und Schutzmassnahmen (Bau von höheren Leitungskonstruk-

tionen, Trassenanpassung elektrischer Leitungen den Anforderungen der Forstwirtschaft, wirtschaftliche Ausnutzung der Durchhiebe, Rechtsmassnahmen).

X. Wasserwirtschaft und Wälder.

1. Wald und Wasser.
2. Wildbachverbauung und Wald.
3. Talsperren und Wald.
4. Regulierung der Wasserläufe und Wälder.
5. Wasserkanäle und Wald.
6. Wasserleitungen und Wald.

XI. Waldbrände.

1. Waldbeschädigung durch Brand.
2. Waldbrandarten.
  - a) Bodenfeuer.
  - b) Kronenfeuer.
  - c) Erdfeuer.
  - d) Stammfeuer.
3. Auftreten einzelner Waldbrände.
4. Baum- und Holzbeschädigung durch Feuer.
5. Einfluss des Brandes auf den Waldboden.
6. Entzündbarkeit der Waldbestände.
7. Brennbarkeit der Waldbestände.
  - a) Brennbarkeitsgrad.
  - b) Einfluss der Bodendecke.
  - c) Einfluss der Baumarten.
  - d) Einfluss der Klimafaktoren.
  - e) Einfluss der Standortfaktoren.
8. Schnelligkeit der Verbreitung von Waldbränden.
9. Waldbrandgrösse.
10. Entstehungsursache der Waldbrände.
11. Vorhersage der Waldbrandentstehung.
12. Abwehrmassnahmen gegen Waldbrände.
  - a) Vorsicht bei Waldarbeiten.
  - b) Rechtsvorschriften zur Verhütung von Waldbränden.
  - c) Forstwirtschaftliche Massnahmen.
  - d) Isolierungstreifen längs der Eisenbahnen.
13. Löschung und Lokalisierung der Waldbrände.
  - a) Grundsätzliches für Waldbrandlöschung.
  - b) Rechtsvorschriften betreffend Waldbrandlöschung.
  - c) Organisation des Feuerschutzes in der Forstwirtschaft.
  - d) Meldung der Waldbrände.
  - e) Eigentliche Waldbrandlöschung (Löschen des Bodenfeuers, Löschen des Kronenfeuers, Löschen des Erdfeuers, Löschen des Stammfeuers).
14. Weitere Massnahmen in niedergebranntem oder brandbeschädigtem Bestand.
15. Schätzung der durch Eisenbahnbetrieb in den Wäldern verursachten Brandschäden.
16. Statistik der Waldbrände.

XII. Schutz gegen schädliche Einwirkung der Klimafaktoren.

1. Beziehungen zwischen Wald und Klimafaktoren.

2. Luftbewegung.

- a) Schädlich wirkende Windarten.
- b) Schädliche Einflüsse der strömenden Luft.
- c) Luft als statische Grösse (theoretische Berechnungsunterlagen, Analyse der einzelnen Glieder der mathematischen Formel, Änderungen, die infolge verschiedenen Baumalters entstehen, Grenze der Holzbiegungsfestigkeit).
- d) Faktoren, die das Ausmass der Windbeschädigung beeinflussen (Stammhöhe und Brusthöhendurchmesser, Vertikalschluss des Bestandesrandstreifens, Baumart, Bestandesarten, Bestockung, Fläche und Bestandesformen, Bodeneigenschaften, Gesundheitszustand des Bestandes, Geländegestaltung, Fehler des Forstwirtes).
- e) Kontrollmassnahmen.
- f) Abwehrmassnahmen (Baumartenwahl, waldbauliche Massnahmen in jüngeren Beständen, Anhebe und Loshiebe, Eingriffe in älteren Beständen, sonstige Massnahmen gegen Windangriff, Rechtsmassnahmen).
- g) Aufarbeitung des Windbruches.

3. Temperatur.

- a) Temperaturverlauf in der Landschaft.
- b) Winterfrost (Winterfrost in der Landschaft, Absterben von Rinde und Bast, Frostleisten, Durchfrieren der Kronen, Barfrost).
- c) Spätfrost (Spätfrost in der Landschaft, schädliche Auswirkungen auf das Pflanzenreich, Faktoren, die die Spätfrostbeschädigung beeinflussen, Abwehr- und Schutzmassnahmen).
- d) Frühfrost.

4. Niederschläge.

- a) Niederschläge in der Landschaft.
- b) Dürre (Trocknisursachen in der Landschaft, Auswirkungen der Trocknis, Faktoren, die das Ausmass der Beschädigung durch Dürre beeinflussen, Abwehr- und Schutzmittel).
- c) Nicht messbare Niederschläge.
- d) Regengüsse.
- e) Wasserüberschwemmungen (Abtrieb der Uferbäume, Heben und Abbrechen junger Bäume, Beschädigung der Pflanzungen, Verschlechterung des Gesundheitszustandes der überschwemmten Bestände, Entwertung des eingeschlagenen Holzes, Wildverluste, Verschlechterung der Arbeitsbedingungen, Abwehr- und Schutzmittel).
- f) Schnee (Schnee in der Landschaft, schädliche Einwirkung des Schnees auf die Baumarten, Schneelast in Baumkronen, Schnee als statische Grösse, Faktoren, die das Ausmass der Schneeschäden beeinflussen, Schutz- und Abwehrmassnahmen, Aufarbeitung der Schneebruchschäden).
- g) Lawinen (Lawinen in der Landschaft, schädliche Wirkung der Lawinen auf die Umgebung, Schutz- und Abwehrmassnahmen).
- h) Eisanhang (Eisanhang in der Landschaft, schädliche Wirkung des Eisanhanges an Baumarten, Schutzmassnahmen).
- i) Hagelschlag (Hagelschlag in der Landschaft, schädliche Wirkung des Hagels auf die Baumarten, Faktoren die das Ausmass der Beschädigung beeinflussen, weitere Entwicklung des Bestandes nach Hagelschäden).

5. Blitzschlag.

- a) Blitzschlag in der Landschaft.
- b) Schädliche Wirkung der elektrischen Entladungen auf die Baumarten.

XIII. Qualitative und quantitative Zusammensetzung der Waldfauna und ihre Evidenz.

1. Tierwelt und der Wald.

2. Beziehungen der Tierwelt zu den Baumarten.
  - a) Zoozönose als Konsument.
  - b) Baumart als Nahrung (Wahl der Baumart oder deren Bestandteile im Nahrungsregime der Tiere, Art der Nahrungsaufnahme, Frasstype).
  - c) Baumart als Substrat für das Wachstum der Mycele, die als Nahrung dient.
  - d) Baumart als Niststätte.
  - e) Samenverbreitung durch Tiere.
  - f) Indirekte Einflüsse der Tierwelt auf Pflanzen.
  - g) Baumartenbeschädigungsgrad und Faktoren, die ihn unmittelbar beeinflussen (Folgen des verschiedenen Frassumfangs auf einzelne Organe, Einfluss des Alters auf die Widerstandsfähigkeit der Baumart und Beschädigungsgrad, Einfluss der Kondition der Holzart auf ihre Widerstandsfähigkeit, Einfluss der bionomischen Eigenschaften des Schädlings auf den Beschädigungsgrad).
3. Gegenseitige Beziehungen der Tierwelt in der Zoozönose.
  - a) Intra- und interspezifische Beziehungen.
  - b) Freundliche Beziehungen.
  - c) Feindliche Beziehungen (Konkurrenz, Räuber, Schmarotzer).
4. Gradologie.
  - a) Änderungen der Populationsdichte in der Zoozönose.
  - b) Umweltsveränderungen.
  - c) Jahresoszillation.
  - d) Mehrjährige Fluktuation.
  - e) Übervermehrung.
5. Epidemiologie.
6. Gradationsursachen.
  - a) Faktoren, die eine Übervermehrung der einzelnen Arten in der Zoozönose beeinflussen.
  - b) Fruchtbarkeit (Fertilität, Fecundität, absoluter Reproduktionsfaktor, sexueller Index, Konstitution und die jeweilige Disposition, Nahrung, Konkurrenz).
  - c) Entwicklungsgeschwindigkeit (Entwicklungsdauer, Einfluss der Klimafaktoren auf die Entwicklungsgeschwindigkeit, Nahrungseinfluss).
  - d) Diapause.
  - e) Migration.
  - f) Absterben (Einfluss der Konstitution und Körpereigenschaften, Faktoren, die den jeweiligen Körperzustand der Individuen abschwächen, Einfluss der feindlichen Organismen).
7. Kontrolle des Tierbesatzes in der Forstwirtschaft.
  - a) Kontrollziele und -arten im Forstschutz.
  - b) Arbeitsvorgang.
  - c) Einige im Forstschutz gebräuchlichen Kontrollarten (Ermittlung der Anzahl der sich frei bewegenden Tiere, Feststellung der Abundanz der an Stämmen befindlichen Insekten, Ermittlung der an Stämmen und Ästen abgelegten Insekteier, Feststellung der Insekten im Waldboden, Beobachten der Insektenartenabundanz, Insektenkontrolle durch Anlocken an hierzu gewählte Orte, Kontrolle der in Baumkronen fressenden Insekten).
8. Prognose der schädlichen Tiere im Forstschutz.
  - a) Aufgaben und Bedeutung.
  - b) Methodik.

XIV. Abwehr gegen Tierschädlinge.

1. Grundsätze der Abwehr.
  - a) Allgemeine Unterlagen.
  - b) Wirkung und Wirksamkeit des Eingriffes.
  - c) Technische Abwehrmittel.
2. Mechanische Abwehr.
  - a) Mechanische Abwehrarten (Sammeln des Schädlings, unmittelbares Zerdücken der Insekten, Vernichtung der Schädlingsniststätten, mechanische Vernichtung im Boden lebender oder ruhender Insekten).
  - b) Mechanische Abwehrmittel (Fallen, Fangköder für Rüsselkäfer, Lockfallen, die für die Schädlingsentwicklung geeignet sind).
3. Chemische Präparate zur Bekämpfung der Tierschädlinge (Zoozide).
  - a) Giftstoffe und deren Wirksamkeit auf Organismen (Vergiftung und Giftigkeit, Charakteristik der Giftstoffe, Umwelt, Organismus, Applikation, äussere Einflüsse).
  - b) Vergiftungen (physiologische Wirkung der Giftstoffe, Vergiftungssymptome).
  - c) Als Zoozide angewandte Präparate (geschichtliche Übersicht der Arbeiten mit Giftstoffen im Forstschutz, Typen der chemischen Abwehrpräparate nach Aggregationszustand und deren Anwendung, Zooziden nach Tiergruppen, zu deren Vernichtung sie vor allem dienen).
  - d) Übersicht der bedeutendsten, in der forstlichen Praxis bekannten Zooziden (Rodentizide-Murizide, Akarizide, Insektizide, Kombination von Giften).
4. Verwendung von Geräten, Apparaten und Maschinen bei chemischer Abwehr.
  - a) Mechanisierungsmöglichkeiten bei der Arbeit mit Zooziden.
  - b) Spritzgeräte.
  - c) Nebelgeräte.
  - d) Bestäubungsgeräte.
  - e) Flugzeugbestäubung (geschichtliche Übersicht, die im Forstschutz angewandten Flugzeugtypen, Wahl provisorischer Flugplätze, Bestäubungsvorbereitung, Bedingungen für Flugzeugbestäubung).
  - f) Vergasung (spezielle fahrbare Gaskammer, Vergasung in Lagerräumen oder abgeschlossenen Räumen, Vergasung unter Zelten, Vergasung in Vakuumkammern, Vergasung in Lagerräumen mit Phostoxin).
5. Wirksamkeitskontrolle durchgeführter chemischer Eingriffe.
  - a) Zweck der Kontrolle.
  - b) Kontrolle der Dichte des Präparatsbelages beim Spritzen und Stäuben.
  - c) Wirksamkeitskontrolle des Eingriffes in den Beständen.
6. Hauptgrundsätze der Arbeitssicherheit bei der chemischen Bekämpfung.
7. Wirkungen und Einflüsse der Zoozide auf andere Organismen als des Schädlings.
  - a) Einfluss auf die Bodenfauna.
  - b) Wirkung der Insektizide auf Hausbienen.
  - c) Wirkung der Insektizide auf Wirbeltiere.
  - d) Wirkung der Zoozide auf den Menschen.
8. Gesamtwertung der Zoozide.
  - a) Vorteile der Vertilgung von Forstschädlingen durch chemische Präparate.
  - b) Nachteile der Vertilgung von Forstschädlingen durch chemische Präparate.
9. Biologische Abwehrmittel.
  - a) Grundsätze der biologischen Abwehr.

- b) Viren als biologische Abwehr gegen Schädlinge (Eigenschaften der Viren, Virosen der schädlichen Wirbeltiere, Virosen der Insekten).
- c) Bakterien als biologische Abwehr gegen Schädlinge (Eigenschaften der Bakterien, Bakteriosen der Nagetiere, Bakteriosen der Insekten).
- d) Pathogene Pilze (Eigenschaften der pathogenen Pilze, Algenpilze, echte Pilze).
- e) Parasitische Urtiere und Würmer (Bedeutung der schmarotzenden Urtiere und Würmer, schmarotzende Urtiere, schmarotzende Würmer).
- f) Gliedertiere (Bedeutung der Gliedertiere-Zoophagen im Walde, Nahrungsspezialisierung, Erhaltung und Steigerung der Wirksamkeit der Entomophagen in der Landschaft, Akklimatisation und Introdution).
- g) Wirbeltiere (Bedeutung der Wirbeltiere in der biologischen Bekämpfung, Lurche und Kriechtiere, Vögel, Säugetiere).

XV. Schutz gegen Tierschädlinge im Walde.

1. Grundsätzliche Schutzmassnahmen.

- a) Aufgaben des Waldbaus (Baumartenwahl bei der Aufforstung, Sortenwahl, Bestandesgründung, Kulturausführung, Pflegeheibe, Wirtschaftssystem, Umwandlungen gleichaltriger Reinbestände).
- b) Holznutzungsart.
- c) Forstbetriebs-einrichtung.

3. Biologische Abwehr.

4. Schutzmittel.

- a) Eigenschaften der Schutzmittel.
- b) Fernhaltemassnahmen (Zweck und Eigenschaften, Fernhaltemassnahmen für Bestände oder deren Teile, Einzelstammenschutz).
- c) Abschreckmassnahmen (Eigenschaften und Zweck, Blendschutz, akustische Schreckmittel, Schreckmittel für Tastsinne, Schreckmittel für Geruch und Geschmack).

5. Rechtsnormen.

XVI. Insektenschädlinge im Boden.

- 1. Beschädigungsart.
- 2. Schädliche Bodeninsektenarten.
- 3. Kontrolle des Schädlingsvorkommens.
- 4. Abwehrmassnahmen.
- 5. Schutzmassnahmen.

XVII. Insektenschädlinge an Nadelhölzern.

- 1. Allgemeine Charakteristik und Bedeutung der Beschädigungen an Nadelhölzern.
- 2. Fichtenschädlinge (*Picea excelsa*).
  - a) Gefährdung der Fichte.
  - b) Sämlings- und Pflanzenschädlinge (Beschädigungsart, Kontrollverfahren einschliesslich Abwehr- und Schutzmassnahmen).
  - c) Schädlinge am Jungwuchs (Beschädigungsart, Kontrollverfahren und Abwehrmassnahmen).
  - d) Schädlinge an Stangenhölzern (Beschädigungsart, Kontrollverfahren und Abwehrmassnahmen).
  - e) Schädlinge am Altholz (Beschädigungsart, Kontrollverfahren und Abwehrmassnahmen).
  - f) Schädlinge an Zapfen und Samen.
  - g) Gesamtwertung der Schädlinge.
- 3. Schädlinge an der Weisskiefer (*Pinus silvestris*).
  - a) Gefährdung der Weisskiefer.
  - b) Sämlings- und Pflanzenschädlinge (Beschädigungsart, Kontrollverfahren einschliesslich der Abwehr- und Schutzmassnahmen).

- е) Пассивная и активная охрана от повреждений при пастьбе. (Интенсификация сельского хозяйства; правовые нормы, регулирующие пастьбу скота в лесу; мероприятия в лесном хозяйстве.)
- 3. Повреждения, возникающие при сгребании лесной подстилки.
  - а) Условия сгребания лесной подстилки.
  - б) Изменение физического состояния почв там, где сгребалась лесная подстилка. (Ухудшение микроклиматических условий, уплотнение почвы, ухудшение водного режима почвы.)
  - в) Изменения в круговороте питательных веществ в почве. (Обеднение содержания органических веществ; общее обеднение содержания питательных веществ; повышение содержания трехатомного железа и кремниевой кислоты; изменение почвенной кислотности.)
  - г) Изменение характера насаждений.
  - д) Факторы, влияющие на степень повреждений в насаждениях, где сгребается лесная подстилка. (Подстилающие горные породы; климатические условия и экспозиция; древесная порода, вид, возраст и способ ведения лесного хозяйства; интенсивность сгребания лесной подстилки.)
  - е) Средства пассивной и активной охраны от повреждений при сгребании лесной подстилки. Обеспечение необходимых ресурсов в сельском хозяйстве; правовые ограничительные предписания; лесохозяйственные мероприятия в производстве.

VIII. Промышленность и леса.

- 1. Основные соотношения.
- 2. Неудачно выбранное место для основания промышленных предприятий в данной местности.
- 3. Добывание сырья из лесной почвы.
- 4. Твердые отбросы от промышленных предприятий в лесу.
- 5. Сточные воды с отстоями нечистот.
- 6. Дым и газы.
  - а) Влияние на растительность.
  - б) Влияние на почву.
  - в) Признаки хронического повреждения древесных пород.
  - г) Последствия повреждений древесных пород ядовитыми газами.
  - д) Повреждения непрямые (побочные).
  - е) Факторы, влияющие на степень повреждения древесных пород. (Род ядовитого газа; расстояние источника истечения газов от насаждений; концентрация вредного газа в воздухе; характер местности; климатические условия; древесная порода; способ хозяйства и его форма.)
  - ж) Определение степени повреждения древесной породы.
  - з) Оценка состояния здоровья деревьев и насаждений, поврежденных задымлением.
  - и) Средства активной и пассивной охраны. (Технические мероприятия; лесохозяйственные мероприятия; юридические предписания.)
- 7. Пылевые отбросы.

IX. Пути сообщения и леса.

- 1. Постройка и содержание шоссежных дорог.
- 2. Электрические трассы токов высокого напряжения.
  - а) Передача электрической энергии в природе.
  - б) Мероприятия к обеспечению электропередачи в лесу от помех и повреждений.
  - в) Факторы, влияющие на размеры вредного действия электропередачи в лесу. (Высота напряжения тока; тип электрической проводки; харак-

- c) Schädlinge an Jungwüchsen (Beschädigungsart, Kontroll-, Abwehr- und Schutzmassnahmen).
  - d) Schädlinge an Stangen- und Althölzern (Beschädigungsart, Kontroll-, Abwehr- und Schutzmassnahmen).
  - e) Schädlinge an Zapfen und Samen.
4. Schädlinge an der Weisstanne (*Abies alba*).
    - a) Gefährdung der Weisstanne.
    - b) Sämlings-, Pflanzen- und Jungwuchsschädlinge (Beschädigungsart, Kontrollverfahren einschliesslich der Abwehr- und Schutzmassnahmen).
    - c) Schädlinge am Altholz (Beschädigungsart, Kontrollverfahren einschliesslich der Abwehr- und Schutzmassnahmen).
    - d) Schädlinge an Zapfen und Samen.
  5. Insektenschädlinge an der Lärche (*Larix europaea*).
    - a) Gefährdung der Lärche.
    - b) Sämlings- und Pflanzenschädlinge.
    - c) Schädlinge am Jungwuchs (Beschädigungsart, Kontroll-, Abwehr- und Schutzmassnahmen).
    - d) Schädlinge am Altholz (Beschädigungsart, Kontroll-, Abwehr- und Schutzmassnahmen).
    - e) Zapfen- und Samenschädlinge.
  6. Insektenschädlinge an der Zirbe- und Bergkiefer (*Pinus cembra*, *Pinus mugo*).
  7. Insektenschädlinge an der Weymouthskiefer (*Pinus strobus*).
  8. Insektenschädlinge an der Douglastanne (*Pseudotsuga taxifolia*).
- XVIII. Insektenschädlinge an Laubhölzern.
1. Allgemeine Charakteristik und Bedeutung der Beschädigungen an Laubhölzern.
  2. Insektenschädlinge an der Eiche (*Quercus robur*, *Q. sesiliflora*, *Q. pubescens*, *Q. cerris*).
    - a) Gefährdung der Eichen.
    - b) Sämlings-, Pflanzen- und Jungwuchsschädlinge (Art der Beschädigung, Kontroll- und Abwehrmassnahmen).
    - c) Schädlinge am Stangen- und Altholz (Beschädigungsart, Kontroll-, Abwehr- und Schutzmassnahmen).
    - d) Eichelschädlinge.
  3. Insektenschädlinge an der Rotbuche (*Fagus silvatica*).
    - a) Gefährdung der Rotbuche.
    - b) Sämlings-, Pflanzen- und Jungwuchsschädlinge.
    - c) Schädlinge am Stangen- und Altholz (Beschädigungsart, Kontrollverfahren einschliesslich der Abwehr- und Schutzmassnahmen).
    - d) Schädlinge an Bucheckern.
  4. Insektenschädlinge an der Esche (*Fraxinus excelsior*).
    - a) Gefährdung der Esche.
    - b) Schädlinge am Jungwuchs (Beschädigungsart, Kontrolle und Abwehr).
    - c) Schädlinge am Stangen- und Altholz (Art der Beschädigung, Kontrolle und Abwehr).
    - d) Samenschädlinge.
  5. Insektenschädlinge an Pappeln (*Populus sp.*).
    - a) Gefährdung der Pappeln.
    - b) Schädlinge an jungen Bäumchen (Beschädigungsart, Kontrolle einschliesslich Abwehr und Schutz).
    - c) Schädlinge an älteren Bäumen (Beschädigungsart, Kontrolle einschliesslich Abwehr und Schutz).
    - d) Schädlinge an Kätzchen.

6. Insektenschädlinge an der Ulme (*Ulmus carpinifolia*, *U. laevis*, *U. scaber*).
  - a) Gefährdung der Ulme.
  - b) Insektenschädlinge am Stangen- und Altholz (Beschädigungsart, Kontrolle und Abwehr).
7. Insektenschäden an der Birke (*Betula verrucosa*, *B. pubescens*).
8. Insektenschädlinge an Erlen (*Alnus glutinosa*, *A. incana*, *A. viridis*).
9. Insektenschädlinge an Korbweiden (*Salix* sp.).
  - a) Art der Gefährdung.
  - b) Kontrolle, Abwehr und Schutz.
10. Insektenschädlinge an den übrigen einheimischen Laubhölzern.
11. Insektenschädlinge an einigen fremdländischen Laubhölzern.

XIX. Frei lebende waldschädliche Wirbeltiere.

1. Allgemeine Charakteristik und Bedeutung der Beschädigung an Holzgewächsen durch frei lebende Wirbeltiere.
  - a) Allgemeine Angaben über die Urheber der Beschädigungen.
  - b) Allgemeine Angaben über die Beschädigung der Baumarten.
2. Wurzelbeschädigung.
  - a) Abnagen der Wurzeln.
  - b) Mechanische Wurzelbeschädigung.
  - c) Kontrolle.
  - d) Schutz- und Abwehrmassnahmen.
3. Beschädigung der keimenden Samen und der Sämlinge.
  - a) Art der Beschädigung.
  - b) Kontrolle, Abwehr und Schutz.
4. Verbiss und Abbeissen der Knospen.
  - a) Art der Beschädigung.
  - b) Kontrolle und Abwehr.
5. Beschädigung der Triebe.
  - a) Typ der Beschädigung.
  - b) Beschädigungsgrösse (Feststellung des Beschädigungsumfanges, Abhängigkeit der Beschädigungsgrösse von den äusseren Faktoren, Gefährdung der Baumart, Gefährdung der Bestände).
  - c) Kontrolle (Kontrolle der Beschädigung, Kontrolle des Wirbeltierbestandes).
  - d) Verbiss-Verhütung (waldbauliche Massnahmen, Züchtungspflege).
  - e) Schutzmassnahmen.
  - f) Abwehrmassnahmen.
6. Beschädigung der Rinde, Bastes und Splintes durch Säugetiere und Vögel.
  - a) Typ der Beschädigung.
  - b) Verbiss (Charakteristik der Beschädigungen, Beschädigungsumfang, Kontrolle, Verhütung, Schutz- und Abwehrmassnahmen, Assanation und Entscheidung über das Schicksal der beschädigten Bestände).
  - c) Saftgewinnung aus Bäumen (Schälen durch Bären, Ringelung durch Klettervögel).
  - d) Abrieb der Bäume (Reiben mit dem Körper, Geweihfegen).
  - e) Zirkeln von Nisthöhlen (Charakteristik und Urheber der Beschädigungen, Kontrolle und Schutzmassnahmen).
7. Konsumierung der Waldfrüchte und -samen.
  - a) Frasstyp.
  - b) Schadenumfang (Baumart, Wirtschaftssystem, Feststellung des Schadenumfanges).
  - c) Samenfressende Vögel und Säugetiere (samenfressende Arten an Bäumen, samenfressende Arten auf dem Boden).
  - d) Kontrolle, Schutz und Abwehr.

8. Nebenbeschädigungen an Baumarten durch Wirbeltiere.
  - a) Ausziehen und Umbrechen der Pflanzen.
  - b) Scharren und Wühlen im Erdboden.
  - c) Schutz und Abwehr.

XX. Forstschutz gegen Unkraut.

1. Allgemeine Charakteristik und Bedeutung des Unkrauts.
2. Schädigungsart.
  - a) Charakteristik der schädlichen Wirkung.
  - b) Direkte Beschädigung der Holzgewächse (Einfluss auf keimende Samen und Sämlinge, Einfluss auf Pflanzen und Anflug).
  - c) Beschädigung der Umwelt.
  - d) Indirekte Schädigungen (Wirt und Zwischenwirt von Krankheiten und Schädlingen, Einfluss auf die Bedingungen für die Entstehung von Schäden durch abiotische oder biotische Faktoren).
3. Umfang der Beschädigung.
  - a) Unkrauttyp.
  - b) Standort.
  - c) Wirtschaftssystem und -form.
  - d) Baumart.
4. Kontrolle, Vorbeugung und Schutz.
5. Abwehr.
  - a) Grundsätzliches bei der Unkrautbekämpfung.
  - b) Mechanische Bekämpfung (Bestellung des Bodens, Vernichtung und Beschädigung der Unkrauteile).
  - c) Absengen der Bodenoberfläche und Ausbrennen des Unkrauts.
  - d) Chemische Vernichtung (Prinzip der chemischen Bekämpfung, Kunstdünger, Herbizide).

XXI. Forstschutz und Forstbetriebseinrichtung.

1. Entwicklung der Beziehungen zwischen Forstschutz und Forstbetriebseinrichtung.
2. Voraussetzungen der Forstschutzplanung in der Forstwirtschaftsplanung.
  - a) Wirtschaftsbedingungen.
  - b) Feststellung der Wirtschaftsbedingungen.
  - c) Widerstandsfähigkeit des Waldes.
  - d) Entwicklungsprognose der Widerstandsfähigkeit des Waldes.
  - e) Durchforschung des Forstschutzes als Unterlage für die Planung im Rahmen der Forstbetriebseinrichtung (Grundplanung, langfristige Planung, kurzfristige und detaillierte Planung).
3. Forstschutz im Rahmen der komplexen Forstbetriebseinrichtung.
  - a) Gegenstand der Planung in der Forstbetriebseinrichtung.
  - b) Eingliederung des Forstschutzes in die Forstbetriebseinrichtung (Regelungsmassnahmen der allgemeinen Widerstandsfähigkeit des Waldes, Massnahmen zur Erhöhung der spezifischen Widerstandsfähigkeit des Waldes).
  - c) Forstabwehr im Rahmen der Forstbetriebseinrichtung.
4. Durchforschung des Forstschutzes im Rahmen der Arbeiten bei der komplexen Forstbetriebseinrichtung.
  - a) Vorbereitungsarbeiten.
  - b) Forschungsarbeiten im Gelände.
  - c) Verarbeitung der Forschungsergebnisse (Analyse der bei der Forschung ermittelten Daten, Wertung der Ergebnisse der Analyse, Entwurf der Wirtschaftsmassnahmen zur Verbesserung der Widerstandsfähigkeit des Waldes, Abwehr- und Schutzmassnahmen).
5. Auswertung der Waldforschungsergebnisse im Wirtschaftsplan.

Obsah

Předmluva	5
I. ÚVOD	7
1. Definice	7
2. Rozdělení nauky o ochraně lesů	7
3. Předmět a výkonná složka ochrany lesů	8
4. Spolupráce s jinými vědními obory	8
II. POJMY A NÁZVY POUŽÍVANÉ V OCHRANĚ LESŮ	9
1. Způsob odvození	9
2. Poškození	9
a) Druhy poškození	9
b) Míra poškození	11
c) Časová charakteristika poškození	12
3. Škody	13
a) Druhy škod	13
b) Velikost škod	14
4. Škodlivý činitel	15
a) Druhy škodlivých činitelů	16
b) Vlastnosti škodlivého činitele	17
c) Kontrola škodlivých činitelů	18
5. Ochrana a obrana v lesnictví	19
6. Prostředky ochranné a obranné	20
III. PROVÁDĚNÍ OCHRANY LESŮ	23
1. Úkoly lesního provozu	23
2. Ochranné lesy	25
IV. DĚJINNÝ VÝVOJ OCHRANY LESŮ	28
1. Dějiny světové a naše	28
2. Význační naši pracovníci a hlavní naše díla o ochraně lesů	30
V. PŘEHLED NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH ZÁKONŮ, NARIŽENÍ A VYHLÁSEK TÝKAJÍCÍCH SE OCHRANY LESŮ V ČSSR	34
VI. OCHRANA LESA PŘED ČLOVĚKEM	36
1. Vztah člověka k lesu	36
2. Člověk jako uživatel lesa	36
a) Podmínky pro vznik poškození	36
b) Svévolné odnětí lesní půdy lesnímu fondu a její přeměna pro účely jiných kultur	37
c) Opomenutí včasného zalesnění	39

d) Nadměrná těžba dřeva	39
e) Nadměrná přidružená těžba	43
f) Jednostranné využití půdy při nesprávném hospodářském tvaru nebo při nesprávném hospodářském způsobu	43
3. Ochrana lesa před poškozením vzniklým chybným provozem lesního hospodářství	45
a) Podmínky pro vznik poškození	45
b) Pěstění lesů	47
c) Hospodářská úprava lesů	47
d) Ochrana lesů	48
e) Těžba lesů a přibližování dřeva	49
f) Přidružená těžba	53
4. Poměr člověka k lesu jako socialistickému vlastnictví — poškození lesa z neznalosti, neuvědomění a poškození úmyslná	57
a) Způsoby poškození lesa	57
b) Přísežná lesní stráž	53
c) ochrana hranic lesního fondu	63
d) Provinění proti právním předpisům v souvislosti s poškozením lesa	64
e) Ochrana proti poškozením vznikajícím při výkonu služebnosti	67
5. Rekreace a les	68
a) Vztahy rekreace k lesnímu hospodářství	68
b) Chůze lesem mimo veřejné cesty	69
c) Jízda lesem mimo veřejné cesty	70
d) Víkendové chaty a lesy	71
e) Úmyslné a neúmyslné poškození páchané návštěvníky lesa	72
f) Prostředky k zmenšení poškození vznikajících na lese rekreací	74
VII. ZEMĚDĚLSTVÍ A LESY	77
1. Základní vztahy mezi zemědělstvím a lesnictvím	77
2. Lesní pastva	77
a) Podmínky pro možnost pastvy v lese	78
b) Škodlivé vlivy lesní pastvy	79
c) Činitelé ovlivňující míru poškození lesní pastvou	86
d) Prospěšný vliv pastvy	96
e) Otázka lesní pastvy u nás a ve světě	96
f) Opatření ochranná a obranná	97
3. Poškození vznikající hrabáním lesního steliva	101
a) Podmínky hrabání steliva v porostech	101
b) Změny ve fyzikálním stavu hrabaných půd	103
c) Změny ve stavu a koloběhu půdních živin	104
d) Změny v tvárnosti lesních porostů	106
e) Činitelé ovlivňující míru poškození v hrabaných porostech	108
f) Prostředky obranné a ochranné	110
VIII. PRŮMYSL A LESY	112
1. Základní vztahy	112
2. Nevhodné založení průmyslového objektu v krajině	113
3. Odběr surovin z lesní půdy	114
4. Pevné odpady průmyslových závodů v lese	114
5. Odpadové vody a kaly	115

6. Kouř a plynné exhalace	116
a) Vliv na rostlinstvo	116
b) Vliv na půdu	117
c) Příznaky chronického poškození dřevin	117
d) Následky poškození dřevin plynnými exhalacemi	118
e) Poškození nepřímá	118
f) Činitelé ovlivňující stupeň poškození dřeviny	119
g) Stanovení míry poškození dřevin kyslíčným sítím	122
h) Posuzování zdravotního stavu stromů a porostů poškozených plynnými exhalacemi	123
i) Obranná a ochranná opatření	125
7. Prašné odpady	128
IX. KOMUNIKACE A LESY	133
1. Stavba a provoz silnic	133
2. Elektrická vedení	135
a) Přenos elektrické energie v přírodě	135
b) Opatření k zabezpečení bezporuchovosti elektrických vedení v lese	135
c) Činitelé ovlivňující rozsah škodlivého působení elektrovedů v lese	136
d) Ztráty a škody vznikající lesnímu hospodářství při přenosu elek- trické energie	139
e) Obranná a ochranná opatření	142
X. VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ A LESY	145
1. Les a voda	145
2. Hrazení bystřin a lesy	146
3. Údolní přehradý a lesy	146
4. Regulace vodních toků a lesy	147
5. Průplavy a lesy	150
6. Vodovody a lesy	150
XI. LESNÍ POŽÁRY	154
1. Poškození lesa požárem	154
2. Druhy lesních požárů	155
a) Požár pozemní	155
b) Požár korunový	157
c) Požár podzemní	158
d) Požár vykotlaného stromu	159
3. Výskyt jednotlivých druhů lesních požárů	159
4. Poškození stromu a dřeva ohněm	160
5. Vliv požáru na lesní půdu	163
6. Zápalnost lesního prostředí	164
7. Hořlavost lesního prostředí	165
a) Stupeň hořlavosti	165
b) Vliv půdního krytu	165
c) Vliv dřevin	165
d) Vliv klimatických činitelů	170
e) Vliv stanovištních činitelů	174
8. Rychlost šíření lesních požárů	175
9. Velikost lesních požárů	178
10. Příčina vzniku lesních požárů	180

11. Předvídání vzniku lesních požárů	185
12. Ochranná opatření proti vzniku a šíření lesních požárů	187
a) Opatrnost při lesních pracích	187
b) Právní předpisy zabráňující vzniku lesních požárů	187
c) Opatření lesohospodářská	188
d) Izolační pásy kolem železnic	190
13. Hašení a lokalizace lesních požárů	192
a) Obecné zásady hašení lesních požárů	192
b) Právní předpisy o hašení lesních požárů	193
c) Organizace požární ochrany v lesním hospodářství	194
d) Hlášení lesních požárů	196
e) Vlastní hašení lesních požárů	197
14. Další zásahy ve shořelém nebo ohněm poškozeném porostu	201
15. Odhad požárních škod způsobených v lesích provozem železnic	202
16. Statistiky lesních požárů	204
XII. OCHRANA LESA PROTI ŠKODLIVÉMU PŮSOBENÍ KLIMATICKÝCH ČINITELŮ	211
1. Základní vztahy mezi lesem a klimatickými činiteli	211
2. Pohyb vzduchu	212
a) Druhy škodlivé působících větrů	212
b) Škodlivé vlivy proudícího vzduchu	214
c) Vítr jako statická veličina	217
d) Činitelé ovlivňující míru poškození větrem	224
e) Kontrolní opatření	228
f) Ochranná opatření	228
g) Zpracování polomů větrem	231
3. Teplota	234
a) Průběh teploty v přírodě	234
b) Zimní mráz	235
c) Pozdní mráz	239
d) Časný mráz	243
4. Atmosférické srážky	246
a) Atmosférické srážky v přírodě	246
b) Sucho	247
c) Srážky neměřitelné	255
d) Lijáky	255
e) Vodní záplavy	256
f) Sněh	260
g) Laviny	272
h) Ledovka	276
i) Kroupy	280
5. Blesk	283
a) Blesk v přírodě	283
b) Škodlivé účinky elektrických výbojů na dřeviny	284
XIII. KVALITATIVNÍ A KVANTITATIVNÍ SLOŽENÍ LESNÍ ZVÍŘENY A JEJÍ EVIDENCE	287
1. Živočiškové a les	287
2. Vztahy živočichů k dřevinám	293
a) Zocenóza jako konzument	293

b) Dřevina jako potrava živočicha	298
c) Dřevina jako prostředí pro růst podhoubí, jímž se živočichové živi	307
d) Vážnost poškození dřevin a činitelé, kteří ji přímo ovlivňují	308
e) Dřevina jako hnízdní prostředí	312
f) Rozšiřování semen živočichy	312
g) Nepřímé vlivy živočichů na dřeviny	313
3. Vzájemné vztahy živočichů v zoocenóze	313
a) Vztahy vnitrodruhové a mezidruhové	313
b) Přátelské vztahy	314
c) Nepřátelské vztahy	315
4. Gradologie	319
a) Změny početnosti příslušníků určitého druhu v zoocenóze	319
b) Změna prostředí	320
c) Roční oscilace	320
d) Víceletá fluktuace	322
e) Přemnožení (gradace)	323
5. Epidemiologie	327
6. Příčiny gradace	328
a) Činitelé ovlivňující přemnožení jednotlivých druhů v zoocenóze	328
b) Plodnost	329
c) Rychlost vývoje	334
d) Diapauza	336
e) Migrace	337
f) Úmrtí	338
7. Kontrola výskytu živočichů v lesním hospodářství	346
a) Cíle a druhy kontrol v ochraně lesů	346
b) Pracovní postup	348
c) Způsoby kontroly prováděné v ochraně lesů	350
8. Prognóza výskytu škodlivých živočichů v ochraně lesů	371
a) Úkoly a význam	371
b) Metodika	373
c) Způsob vyhodnocování	379
XIV. OBRANA PROTI ŽIVOČIŠNÝM ŠKŮDCŮM	386
1. Zásady obrany	386
a) Všeobecné podklady	386
b) Účinek a účinnost zásahu	387
c) Technické obranné prostředky	388
2. Mechanická obrana	389
a) Způsoby mechanické obrany	389
b) Prostředky mechanické obrany	391
3. Chemické přípravky pro boj proti živočišným škůdcům (zoocidy)	395
a) Jedy a závislosti jejich účinku na organismy	395
b) Otravy	404
c) Přípravky používané jako zoocidy	406
d) Přehled nejvýznamnějších zoocidů známých v lesnické praxi	416
4. Zařízení, přístroje a stroje užívané v chemické obraně	440
a) Možnosti mechanizace při práci se zoocidy	440
b) Postřikovací zařízení	441
c) Zamlžovací zařízení	443

d) Poprašovací zařízení	445
e) Letecké poprašování	453
f) Plynování	458
5. Kontrola účinnosti provedených chemických zásahů	460
a) Účel kontroly	460
b) Kontrola hustoty dopadlého přípravku při postřiku a poprachu	461
c) Kontrola účinku zásahu v porostech	461
6. Hlavní zásady bezpečnosti práce při chemickém boji	463
7. Účinky a vlivy zoocidů na organismy mimo škůdce	464
a) Vliv insekticidů na půdní zvířena	464
b) Působení insekticidů na včelu domácí	465
c) Působení zoocidů na obratlovce	466
d) Působení zoocidů na člověka	468
8. Celkové hodnocení zoocidů	472
a) Přednosti hubení lesních škůdců chemickými přípravky	472
b) Nevýhody hubení lesních škůdců chemickými přípravky	473
9. Obranné prostředky biologické	474
a) Zásady biologické obrany	474
b) Viry	476
c) Baktérie	479
d) Patogenní houby	487
e) Cizopasní prvoci a červi	490
f) Členovci	491
g) Obratlovci	501
XV. OCHRANA PROTI ŽIVOČIŠNÝM ŠKŮDCŮM V LESE	536
1. Zásady ochrany	536
2. Hospodářská opatření	537
a) Úkoly pěstění lesů	537
b) Způsob těžby a těžebních prací	541
c) Hospodářská úprava lesů	541
3. Biologická ochrana	541
4. Ochranné prostředky	542
a) Vlastnosti ochranných prostředků	542
b) Zábrany	542
c) Odpuzovačla	557
5. Právní předpisy	566
XVI. HMYZÍ ŠKŮDCI V PŮDĚ	567
1. Způsob poškození	567
2. Škodlivé druhy půdních hmyzů	568
3. Kontrola výskytu škůdců	570
4. Obranná opatření	570
5. Ochranná opatření	571
XVII. HMYZÍ ŠKŮDCI JEHLIČNATÝCH DŘEVIN	572
1. Všeobecná charakteristika a význam poškození jehličnanů	572
2. Hmyzí škůdci na smrk (Picea excelsa)	573
a) Ohroženost smrku	573
b) Škůdci semenáčků a sazenic	574
c) Škůdci mlazín	575

d) Škůdci tyčkovin	577
e) Škůdci kmenovin	581
f) Škůdci šišek a semen	585
g) Celkové zhodnocení škůdců	585
3. Hmyzí škůdci na borovici (<i>Pinus silvestris</i>)	587
a) Ohroženost borovice lesní	587
b) Škůdci semenáčků a sazenic	588
c) Škůdci mlazin	589
d) Škůdci tyčkovin a kmenovin	591
e) Škůdci šišek a semen	596
4. Hmyzí škůdci na jedli (<i>Abies alba</i>)	597
a) Ohroženost jedle	597
b) Škůdci semenáčků, sazenic a mlází	597
c) Škůdci kmenovin	599
d) Škůdci šišek a semene	602
5. Hmyzí škůdci na modřínu (<i>Larix decidua</i>)	603
a) Ohroženost modřínu	603
b) Škůdci semenáčků a sazenic	603
c) Škůdci mlazin	604
d) Škůdci kmenovin	607
e) Škůdci šišek a semen	608
6. Hmyzí škůdci na limbě a kleči (<i>Pinus cembra</i> , <i>Pinus mugo</i>)	609
7. Hmyzí škůdci na vejmutovce (<i>Pinus strobus</i>)	610
8. Hmyzí škůdci na douglase (<i>Pseudotsuga taxifolia</i>)	611

XVIII. HMYZÍ ŠKŮDCI LISTNATÝCH DŘEVIN 613

1. Všeobecná charakteristika a význam poškození listnáčů	613
2. Hmyzí škůdci na dubech (<i>Quercus robur</i> , <i>Q. petraea</i> , <i>Q. pubescens</i> , <i>Q. cerris</i>)	614
a) Ohrožení dubů	614
b) Škůdci semenáčků, sazenic a mlazin	615
c) Škůdci tyčkovin a kmenovin	617
d) Škůdci žaludů	622
3. Hmyzí škůdci na buku (<i>Fagus silvatica</i>)	624
a) Ohrožení buku	624
b) Škůdci semenáčků, sazenic a mlazin	624
c) Škůdci tyčkovin a kmenovin	625
d) Škůdci bukvic	626
4. Hmyzí škůdci na jasanu ztepilém (<i>Fraxinus excelsior</i>)	627
a) Ohrožení jasanu	627
b) Škůdci mlazin	627
c) Škůdci tyčkovin a kmenovin	629
d) Škůdci semene	630
5. Hmyzí škůdci na topolech (<i>Populus sp.</i>)	630
a) Ohrožení topolů	630
b) Škůdci mladých stromků	631
c) Škůdci starších stromů	634
d) Škůdci jehněd	635
6. Hmyzí škůdci na jilmech (<i>Ulmus carpiniifolia</i> , <i>U. effusa</i> , <i>U. montana</i>)	636
a) Ohrožení jilmů	636

тер местности; высота насаждений, в которых проходит электрическая трасса; густота электрической сети.)

- г) Повреждения и ущерб, причиняемый электропередачей в лесу. (Изъятие лесной площади из правильного лесного хозяйства; преждевременная рубка насаждений; деградация почвы на просеках под электропроводкой; повреждения климатическими и другими факторами краев леса вдоль просек для электропередачи; ущерб причиняемый принужденной обрезкой ветвей; повышенная опасность возникновения лесных пожаров; затруднения при исполнении некоторых лесохозяйственных работ.)
- д) Активные и пассивные охранные мероприятия. (Укрепление проволочных проводов на высоких столбах на большей высоте над землей; приспособление направления электротрассы требованиям лесного хозяйства; целесообразное лесохозяйственное использование просек для электропередачи. Правовые нормы.)

X. Водное хозяйство в лесу.

- 1. Лес и вода.
- 2. Укрепление оврагов и леса,
- 3. Плотины и леса.
- 4. Испрямление и укрепление берегов рек и ручьев и леса.
- 5. Водные каналы и леса.
- 6. Водопроводы и леса.

XI. Лесные пожары.

- 1. Повреждение леса пожарами.
- 2. Типы лесных пожаров.
  - а) Пожар низовой.
  - б) Пожар верховой.
  - в) Пожар подземный (торфяной).
  - г) Пожар отдельных дуплистых деревьев.
- 3. Частота разных видов лесных пожаров.
- 4. Повреждения живых деревьев и заготовленной древесины огнем.
- 5. Влияние пожара на лесную почву.
- 6. Воспламеняемость материалов в лесной среде.
- 7. Горимость материалов в лесной среде.
  - а) Степень горимости.
  - б) Влияние почвенного покрова.
  - в) Влияние древесных пород.
  - г) Влияние климатических факторов.
  - д) Влияние факторов места произрастания.
- 8. Скорость расширения лесных пожаров.
- 9. Размеры лесных пожаров.
- 10. Причины возникновения лесных пожаров.
  - а) Молния.
  - б) Деятельность человека в лесу.
  - в) Железнодорожный и другие виды транспорта.
- 11. Предупреждение возникновения лесных пожаров.
- 12. Мероприятия по предупреждению и ликвидации лесных пожаров.
  - а) Противопожарный режим при лесных работах.
  - б) Законные предписания о правилах противопожарной безопасности в лесу
  - в) Лесохозяйственные противопожарные мероприятия.
  - г) Противопожарные изоляционные полосы.

b) Hmyzí škůdci tyčkovin a kmenovin	637
7. Hmyzí škůdci na břízách (<i>Betula verrucosa</i> , <i>B. pubescens</i>)	638
8. Hmyzí škůdci na olších (<i>Alnus incana</i> , <i>A. glutinosa</i> , <i>A. viridis</i>)	639
9. Hmyzí škůdci na košíkářských vrbách (<i>Salix</i> sp.)	640
a) Způsob ohrožení	640
b) Kontrola, obrana a ochrana	641
10. Hmyzí škůdci na ostatních domácích listnáčích	642
11. Hmyzí škůdci některých cizokrajných listnáčů	642
XIX. OCHRANA LESA PŘED VOLNĚ ŽIJÍCÍMI OBRATLOVCI	644
1. Všeobecná charakteristika a význam poškození lesních dřevin obratlovci	644
a) Všeobecné údaje o původcích poškození	644
b) Všeobecné údaje o poškození dřevin	645
2. Poškození kořenů	646
a) Ohryz kořenů	646
b) Mechanické poškození kořenů	647
c) Kontrola, ochranná a obranná opatření	648
3. Poškození klíčících semen a semenáčků	649
a) Způsob poškození	649
b) Kontrola, ochrana a obrana	651
4. Okus a oštip pupenů	651
a) Způsob poškození	651
b) Kontrola a obrana	652
5. Poškození letorostů	653
a) Typ poškození	653
b) Velikost poškození	655
c) Kontrola	665
d) Prevence okusu	666
e) Ochranná opatření	668
f) Obranná opatření	668
6. Poškození kůry, lýka a běli některými savci a ptáky	670
a) Typ poškození	670
b) Ohryz	671
c) Získávání šťávy ze stromů	685
d) Odfrání stromů	686
e) Tesání hnízdních dutin	688
7. Konzum plodů a semen lesních dřevin	689
a) Typ žíru	689
b) Případy škod na lese a jejich velikost	690
c) Semenožraví ptáci a savci	691
d) Kontrola, ochrana a obrana	694
8. Vedlejší poškození způsobená obratlovci	695
a) Vytahování a vyhrabávání sazenic	695
b) Hrabání a rytí v půdě	695
c) Ochrana a obrana	696
XX. OCHRANA LESA PROTI BUŘENÍ	703
1. Všeobecná charakteristika a význam buřeně	703
2. Způsob poškození	704
a) Charakteristika škodlivého působení	704
b) Přímá poškození dřevin	705

c) Poškození prostředí	706
d) Nepřímá poškození	707
3. Velikost poškození	708
a) Typ buřeně	708
b) Stanoviště	709
c) Hospodářský způsob a tvar	710
d) Dřevina	711
4. Kontrola, prevence a ochrana	711
5. Obrana	713
a) Obecné zásady boje s buření	713
b) Mechanické potírání	714
c) Ožeh povrchu půdy a vypalování buřeně	715
d) Chemické ničení	715
XXI. OCHRANA LESA A HOSPODÁŘSKÁ ÚPRAVA LESŮ	754
1. Vývoj vztahu mezi ochranou lesa a hospodářskou úpravou lesů	754
2. Předpoklady plánování ochrany lesa v lesním hospodářském plánování	754
a) Podmínky hospodaření	754
b) Zjišťování podmínek hospodaření	755
c) Odolnost lesa	756
d) Prognóza vývoje odolnosti lesa	757
e) Průzkum ochrany lesa jako podklad pro plánování v rámci hospodářské úpravy lesů	758
3. Ochrana lesa v rámci komplexní hospodářské úpravy lesů	759
a) Předmět plánování v hospodářské úpravě lesů	759
b) Začlenění ochrany lesa do hospodářské úpravy lesů	760
c) Obrana lesa v rámci hospodářské úpravy lesů	762
4. Průzkum ochrany lesa v rámci prací při komplexní hospodářské úpravě lesů	763
a) Přípravné práce	764
b) Průzkumné práce v terénu	765
c) Zpracování výsledků průzkumu	767
5. Využití výsledků průzkumu ochrany lesa v hospodářském plánu	777
ZÁVĚR	787
TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍČEK ČESKO-SLOVENSKÝ	788
Dodatky a opravy	789
SODĚRŽANIE	790
INHALT	802
REJSTRÍK VĚCNÝ	813
REJSTRÍK JMEN ORGANISMŮ	822

13. Тушение и локализация лесных пожаров.
    - а) Основные положения по тушению лесных пожаров.
    - б) Законные предписания о мерах безопасности при тушении.
    - в) Организация противопожарной охраны в лесном хозяйстве.
    - г) Сигнализация лесных пожаров.
    - д) Техника тушения лесных пожаров. (Тушение низовых пожаров; тушение верховых пожаров; тушение подземных пожаров; тушение пожаров отдельных дуплистых деревьев.)
  14. Дальнейшие мероприятия в горельнике и в насаждении частично поврежденном лесным пожаром.
  15. Оценка повреждений в лесах от пожаров, причиняемых железнодорожным транспортом.
  16. Статистика лесных пожаров.
- XII. Охрана леса от вредного влияния климатических факторов.
1. Основные соотношения между лесом и климатическими факторами.
  2. Движение воздуха.
    - а) Виды вредоносных ветров.
    - б) Вредные влияния воздушных течений.
    - в) Ветер как статический фактор. (Теоретические основания для математических расчетов; анализ величин формулы, обусловленных размерами дерева; предел сопротивления, или прочности дерева на изгиб.)
    - г) Факторы, влияющие на степень повреждений ветром. (Размеры дерева; вертикальная сомкнутость опушечной полосы насаждения; древесная порода; видовой состав насаждения; полнота и густота насаждения; площадь и размещение насаждения, свойства почвы; общее состояние здоровья насаждения; характер поверхности; степень угрозы в связи с местоположением насаждения; ошибки лесного хозяина.)
    - д) Мероприятия надзора за действием ветра.
    - е) Охранные мероприятия. (Выбор древесных пород; рубки ухода и другие мероприятия в молодых насаждениях; отделение и разделение насаждений просеками — разрывами; мероприятия в приспевающих насаждениях; остальные мероприятия против разрушительного действия ветра. Правовые предписания.)
    - ж) Ликвидация повреждений от буреломов.
  3. Влияние тепла.
    - а) Тепловые явления в природе.
    - б) Зимний мороз. (Зимний мороз в природе; отмирание коры и луба; морозобойны; промерзание крон и почвы, гибель от мороза; мороз без снега.)
    - в) Поздний мороз. (Поздний — весенний мороз в природе; вредные влияния на растительность; факторы, влияющие на повреждения от позднего мороза; активные и пассивные охранные мероприятия.)
    - г) Ранний мороз (осенний).
  4. Атмосферные осадки.
    - а) Атмосферные осадки в природе.
    - б) Засуха (Причины засухи в природе; влияние засухи; факторы, влияющие на степень повреждения от засухи; активные и пассивные охранные мероприятия против вредного влияния засухи).
    - в) Осадки неизмеримые.
    - г) Ливни.
    - д) Наводнения. (Сдирание коры со стволов прибрежных деревьев; подмывание корней и слом молодых деревьев; повреждение посадок; ухудшение здоровья залитых водой насаждений; порча заготовленной древесины;

потери от гибели дичи; ухудшение условий труда в лесу; активные и пассивные охранные мероприятия.)

- е) Снег. (Снег в природе; вредные действия снега на древесные породы; задержание снега в кронах деревьев; снег как статический фактор; факторы, влияющие на степень повреждения снегом; активные и пассивные охранные мероприятия; ликвидация снеготомов.
  - ж) Лавины. (Лавины в природе; вредное разрушительное действие лавин в лесной среде; активные и пассивные охранные мероприятия.)
  - з) Гололедица. (Гололедица в природе; вредные влияния гололедицы на древесные породы; охранные мероприятия.)
  - и) Град. (Град в природе; вредные действия града; факторы, влияющие на степень повреждения градом; дальнейшая судьба поврежденных насаждений.)
5. Молния.
- а) Молния в природе.
  - б) Вредные действия и влияния электрических разрядов на древесные породы.

XIII. Качественный и количественный состав лесных животных и их учет.

1. Животные и лес.
2. Отношение животных к древесным породам.
- а) Зооценоз как потребитель.
  - б) Древесная порода как пища животных. (Выбор древесной породы или ее части для пищевого режима животного; способ питания; типы повреждений.)
  - в) Древесная порода как питательная среда для роста грибницы, которой питается животное.
  - г) Серьезность повреждения древесных пород и факторы, которые прямо влияют на степень повреждения. (Последствия повреждений в зависимости от их размеров на отдельные органы древесных пород; влияние возраста древесной породы на ее устойчивость; влияние состояния здоровья древесной породы на ее устойчивость; влияние биологических свойств вредителей на серьезность повреждения.)
  - д) Древесная порода как среда для гнездования.
  - е) Распространение семян животными.
  - ж) Непрямое влияние животных на древесные породы.
3. Взаимные соотношения животных в биоценозе.
- а) Отношения внутривидовые и междувидовые.
  - б) Дружественные отношения.
  - в) Враждебные отношения, междувидовая борьба, хищнический способ жизни, паразитический способ жизни.
4. Градология. (Учение о массовых размножениях.)
- а) Изменения численности членов некоторого вида в биоценозе.
  - б) Изменения среды.
  - в) Годичные колебания численности.
  - г) Многолетние колебания.
  - д) Массовое размножение (градация).
5. Эпидемиология (градология).
6. Причины градации.
- а) Факторы, влияющие на массовое размножение отдельных видов в биоценозе.
  - б) Плодовитость (абсолютный фактор размножения; половой индекс; телесная конституция и моментальное телесное состояние; пища; соревнование.)

- в) Скорость развития. (Период развития; влияние климатических факторов; влияние пищи.)
  - г) Диапауза.
  - д) Миграции.
  - е) Смерть. (Влияние телесной конституции и других телесных свойств; факторы, ослабляющие мгновенное телесное состояние отдельных особей; влияние враждебных организмов.)
7. Надзор за появлением животных в лесном хозяйстве.
    - а) Цели и виды надзора за вредителями в лесозащите.
    - б) Рабочий процесс.
    - в) Отдельные способы надзора, исполняемые в лесозащите. (Прямой учет численности свободно живущих животных; прямой учет численности насекомых, сидящих на стволах; прямой учет яиц насекомых, отложенных на стволах и ветвях деревьев; прямой учет насекомых в лесной почве; учет насекомых, собравшихся на определенных местах; учет насекомых привлеченных на выбранные места. Учет насекомых, питающихся в кронах деревьев.)
  8. Прогноз появления вредных животных в лесозащите.
    - а) Задачи и значение прогноза.
    - б) Методика прогноза. (Оценка результатов исследования зараженности насаждений; таксационные данные насаждений; характеристика мест произрастания насаждений; санитарное состояние насаждений; способ оценки прогноза.)

XIV. Защита от вредных животных.

1. Принципы защиты.
  - а) Общие основания.
  - б) Действие и эффективность защитного мероприятия.
  - в) Технические защитные средства.
2. Механическая лесозащита. (Физико-механические методы.)
  - а) Механические способы лесозащиты. (Сбор и уничтожение вредителей; нарушение естественных условий гнездования вредителей; уничтожение вредных насекомых, находящихся в почве.)
  - б) Физико-механические средства борьбы с вредителями. (Умерщвляющие ловушки и уловители живьем; ловчие приманки для борьбы с большим сосновым долгоносиком; создание искусственных убежищ для развития вредителей.)
3. Химические методы лесозащиты. Химикаты для борьбы с вредителями.
  - а) Яды и зависимость их действия на организмы. (Понятие о ядовитости; характеристика ядов; ингредиенты — носители и растворители ядов; состояние организма; способ применения; внешние влияния.)
  - б) Отравление. (Физиологическое действие ядов; признаки отравления.)
  - в) Препараты, применяемые как зооциды. (Исторический обзор работ с этими препаратами с точки зрения лесозащиты. Типы химикатов в зависимости от их физического состояния и способа их применения; разделение зооцидов в зависимости от вида животных, которых они преимущественно уничтожают.)
  - г) Обзор главнейших зооцидов, известных в практике лесного хозяйства. (Роденциды — мурициды; акарициды; инсектициды; комбинации препаратов.)
4. Машины и орудия, применяемые при химическом методе борьбы.
  - а) Возможность механизации работ с зооцидами.
  - б) Опрыскиватели.
  - в) Аэрозольные генераторы.
  - г) Опыливатели.

- д) Аэропылы. (Авиаопыливание.) (Ретроспективный обзор; самолеты, применявшиеся в лесозащите; выбор и подготовка аэродрома; подготовка авиационного опыливания; условия для успеха авиационного опыливания.)
  - е) Фумигаторы — газовые генераторы. (Фумигация.) (Специальные передвижные фумигационные камеры; фумигация складов и других закрытых помещений; палаточная фумигация; фумигация в вакуумных камерах; фумигация складов фостоксином.)
5. Определение эффективности мероприятий химборьбы.
    - а) Цель исследования.
    - б) Исследование степени распыления препаратов при опрыскивании и опыливании.
    - в) Определение эффективности мероприятия в насаждениях.
  6. Главные принципы безопасности труда при химборьбе.
  7. Действие и влияние зооцидов на остальные организмы.
    - а) Влияние на почвенных животных.
    - б) Действие инсектицидов на медоносную пчелу.
    - в) Действие инсектицидов на позвоночных. (На рыб, на птиц, на млекопитающих.)
    - г) Действие инсектицидов на человека.
  8. Общая оценка зооцидов.
    - а) Преимущества истребления лесных вредителей химикатами.
    - б) Невыгоды истребления лесных вредителей химикатами.
  9. Биологические методы лесозащиты.
    - а) Принципы биологического метода борьбы.
    - б) Вирусы. (Свойства вирусов; вирусные болезни вредных позвоночных; вирусные болезни насекомых.)
    - в) Бактерии. (Свойства бактерий; бактериозы грызунов; бактериозы насекомых.)
    - г) Болезнетворные грибы. (Свойства болезнетворных грибов; грибы — водоросли; настоящие грибы.)
    - д) Паразитные простейшие и черви. (Значение паразитных простейших и червей; паразитные простейшие; паразитные черви.)
    - е) Членистоногие. (Значение зоофагных членистоногих в лесу; специализация в пище; поддержка и усиление деятельности энтомофагов в природе; акклиматизация и интродукция.)
    - ж) Позвоночные. (Значение позвоночных для биометода; низшие позвоночные, птицы; млекопитающие.)

XV. Защита от вредных животных в лесу.

1. Общие принципы защиты.
2. Лесохозяйственные защитные мероприятия.
  - а) Задачи лесоводства. (Выбор подходящей древесной породы при разведении леса; выбор разновидности древесной породы; способ создания насаждения; способ посадки лесной культуры; рубки ухода; способ ведения лесного хозяйства; перевод однородных и разновозрастных насаждений.)
  - б) Способ лесозаготовки и лесозаготовительных работ.
  - в) Лесоустройство.
3. Биологический метод борьбы.
4. Специальные лесозащитные мероприятия.
  - а) Свойства лесозащитных мер.
  - б) Предохранительные меры. (Цель их и свойства; предохранительные меры для защиты целых насаждений, или их части; предохранительные меры для защиты отдельных деревьев.)

- в) Отпугивающие средства. (Их свойства и цель применения; оптические пугала; слуховые (звуковые) пугала; средства отпугивающие прикосновением, вкусом и запахом.)

5. Правовые нормы в лесозащите.

XVI. Вредные насекомые в почве.

- 1. Характер повреждений.
- 2. Виды вредных почвенных насекомых.
- 3. Надзор за появлением почвенных вредителей.
- 4. Способы защиты. (Защитные мероприятия.)

XVII. Насекомые, повреждающие хвойные древесные породы.

- 1. Общая характеристика и значение повреждений хвойных пород.
- 2. Вредители ели (*Picea excelsa*).
  - а) Степень опасности вредителей для ели.
  - б) Вредители сеянцев и саженцев. (Типы повреждений, способы надзора за вредителями; активные и пассивные меры защиты от них.)
  - в) Вредители молодняков. (Типы повреждений; способы надзора и меры защиты.)
  - г) Вредители жердняков. (Типы повреждений; способы надзора и защитные меры.)
  - д) Вредители старших насаждений. (Типы повреждений; способы надзора и защитные меры.)
  - е) Вредители шишек и семян.
  - ж) Общая оценка вредителей.
- 3. Вредители сосны (*Pinus silvestris*).
  - а) Степень опасности вредителей для сосны.
  - б) Вредители сеянцев и саженцев. (Типы повреждений; способы надзора за вредителями и защитные меры.)
  - в) Вредители молодняков. (Типы повреждений, способы надзора и защитные меры.)
  - г) Вредители жердняков и старших насаждений. (Типы повреждений активные и пассивные защитные меры.)
  - д) Вредители шишек и семян.
- 4. Вредители пихты (*Abies alba*).
  - а) Степень опасности повреждений для пихты.
  - б) Вредители сеянцев, саженцев и молодняков. (Типы повреждений; способы надзора за вредителями и меры защиты от них.)
  - в) Вредители старших насаждений. (Типы повреждений; способы надзора и защитные мероприятия.)
  - г) Вредители шишек и семян.
- 5. Вредные насекомые, повреждающие лиственницу (*Larix europaea*).
  - а) Степень опасности повреждений для лиственницы.
  - б) Вредители сеянцев и саженцев.
  - в) Вредители молодняков. (Типы повреждений; надзор за вредителями и защитные меры.)
  - г) Вредители старших насаждений. (Типы повреждений; способы надзора и защитные меры.)
  - д) Вредители шишек и семян.
- 6. Вредители европейского кедра (*Pinus cembra*) и соснового стланика (*Pinus mugo*).
- 7. Вредители сосны веймутовой (*Pinus strobus*).
- 8. Вредители пихты дугласовой (*Pseudotsuga taxifolia*).

XVIII. Вредители лиственных пород.

1. Общая характеристика и значение повреждений лиственных пород.
2. Насекомые повреждающие дубы (*Quercus robur*, *Q. sessiliflora*, *Q. pubescens*, *Q. cerris*).
  - а) Степень опасности повреждений для дубов.
  - б) Вредители семян, саженцев и молодняков. (Типы повреждений; способы надзора за вредителями и защитные меры.)
  - в) Вредители жердняков и старших насаждений. (Типы повреждений; способы надзора за вредителями и меры борьбы с ними.)
  - г) Вредители желудей.
3. Вредители бука (*Fagus silvatica*).
  - а) Степень опасности повреждений для бука.
  - б) Вредители семян, саженцев и молодняков.
  - в) Вредители жердняков и старших насаждений. (Типы повреждений; надзор за вредителями и защитные меры.)
  - г) Вредители буковых орешков.
4. Вредители ясеня (*Fraxinus excelsior*).
  - а) Степень опасности повреждений для ясеня.
  - б) Вредители молодняков. (Типы повреждений; надзор за вредителями и меры защиты от них.)
  - в) Вредители жердняков и старших насаждений. (Типы повреждений; надзор за вредителями и меры защиты от них.)
  - г) Вредители семян.
5. Вредители тополей (*Populus sp.*).
  - а) Степень угрозы со стороны вредителей.
  - б) Вредители молодых деревьев. (Типы повреждений; надзор за вредителями и защитные мероприятия.)
  - в) Вредители старших деревьев. (Типы повреждений. Надзор за вредителями и меры защиты от них.)
  - г) Вредители сережек.
6. Вредители ильмовых (*Ulmus carpiniifolia*, *U. laevis*, *U. scaber*).
  - а) Степень угрозы со стороны вредителей.
  - б) Вредители жердняков и старших насаждений. (Типы повреждений; надзор за вредителями и меры защиты от них.)
7. Вредители березы (*Betula verrucosa*, *B. pubescens*).
8. Вредители ольхи (*Alnus glutinosa*, *A. incana*, *A. viridis*).
9. Вредители корзиночных верб (*Salix sp.*).
  - а) Степень угрозы со стороны вредителей.
  - б) Надзор за вредителями и меры защиты от них.
10. Вредители остальных наших отечественных лиственных пород.
11. Вредители некоторых экзотических лиственных пород.

XIX. Защита от диких позвоночных, живущих в лесу.

1. Общая характеристика и значение повреждений древесных пород дикими позвоночными.
  - а) Общие сведения о вредителях.
  - б) Общие сведения о повреждениях древесных пород.
2. Повреждения корней.
  - а) Огрызание корней.
  - б) Другие механические повреждения корней.
  - в) Надзор за появлением вредителей.
  - г) Пассивные и активные меры защиты от них.